

NAVIGATIO AC ITINERARIUM
IOHANNIS HUGONIS LINSCHOTANI
IN ORIENTALEM SIVE LUSITANORUM INDIAM

*Collecta omnia ac descripta per eundem Belgice; nunc vero Latine
reddita, in usum commodum ac voluptatem studiosi Lectoris novarum
memoriaque
dignarum rerum, diligenti studio ac opera.*

HAGAE-COMITIS

Ex officina Alberti Henrici. Impensis Authoris & Cornelii Nicolai,
prostantque apud Aegidium Elsevirum. ANNO 1599.

[pag. 6¹]

CAPUT IV.

*Descriptio Moszambicquae, 15. gradu sitae ad Austrum,
ad Oram Melindae, Abex sive Abexim.*

*Moszambicqua Oppidi nomen est in Insula Prasio, securo sed minuto
Portu, ad dextram habens Mineras Auri Sofalae, ad sinistram illustrem
Civitatem Quiloe, & quamvis aer ibi parum sit integer, incolas tamen
complures habet ob situs commoditatem. Olim Tyrannus Quiloe obtinebat
Imperium & a Mahometanis habitabatur, sub Gubernatore, quem Arabes
Zequen nominabant.*

Moszambicqua Insula a continente, interjecto medii milliaris spatio,
dividitur, curvo ut continens littore, licet [pag. 6²] Septentrionem versus
latius in mare protendatur quam ipsa insula. In anteriori parte aliae duae in-
sulae jacent S. Georgii & S. Iacobi; illae cum continentis extremitate
quadrant.

Inter has duas insulas, quae inhabitatae sunt, & continentem cursus
Moszambicquam fertur, ut ad Austrum ad sinistram ripam insulae conspi-

ciantur & continens ad dextram ad Septentrionem. Ita parvo milliaris spatio in Moszambicquam tendit navigatio secuta absque exploratore maris. Nam altum ibi est & apparent inlustres arenae continentis, ut facile vitari possint. Prope ad arcem & insulam naves admotae stant, ita ut lapidis jactu terram attingas, inter continentem & insulam praebente flumine portus faciem.

Insula magnitudine medium milliarium complectitur, solo plano & litore, arenis albicantibus. Fert Indicas Palmas & Nuces, etiam quasdam arbores, Malum Assyriam, Citrum & Ficus Indiae. Caeteri autem orientis fructus vix inveniuntur; etiam Frumentum, Oriza caeteraque ad victum, linteamina aliaque necessaria ex India deferuntur. Boves, Oves, Caprae, Sues, Gallinae & cetera, quae ad pecuariam rem sive carnariam pertinent, facile hic comparantur & vili pretio. Oves huius tractus magnitudine insolenti caudam habent, ut in cibum sufficiat ac vastitate caeteris Ovium partibus aequetur. Gallinae nigris sunt plumis, carne quoque nigra ac ossibus atris, ita ut coctae tetro ac fuligineo colore in mensis appareant; ceterum gustu optimo ac ante caeteros praestabili hospites recreant. Caro suilla in deliciis habetur estque ea munda & palato gratissima supraque omne genus carniū incluta, aegris ideo non interdicta, sublato alias juxta medicorum disciplinam omni carniū usu.

Aqua potabilis dulcis huic Insulae nulla est, sed ex continente transfertur ex loco, quem Lusitani Cabasera vocant. Ideo ollae ingentes ex India in supellectile sunt, quibus aquam servant.

Lusitani Arcem in hac Insula obtinent, quae, intra decem aut duodecim annos consummata nuper, duabus Insulis obiicitur ad accessum navium. Munita est, si qua in partibus Indiae, sed parum tormentis instructa ac bellico apparatu, vix ullo etiam milite, habitata tantum a Duce ejusque comitibus. Ceterum ubi res postulat, Lusitani omnes, qui familiam alunt, & conubiis juncti sunt ac insulam colunt (quadraginta aut quinquaginta numero ad summum fere), tenentur ad defensionem Arcis; alia quippe munitione Insula non servatur. Arx haec praecipua est, caetera aperta sunt & exposita nudis littoribus. In circuitu interiore castrorum cisternae multae paratae sunt ad aquae conservationem; ita in annum necessitate ingruente aqua procurata sufficit.

Praeter hos quadraginta & [pag. 7¹] quinquaginta Lusitanos & Mesticos sive Mixtos (qui a Lusitanis in India procreati & mixta generatione feruntur, Lusitanorum appellatione veniunt) in hac Insula quadringentae stramineae casae sunt indigenarum Nigritarum colore, quo & ii, qui circa Caput Viride habitant, in Sancti Thomae Insula & universa Aethiopia adfecti sunt. Lusitanis autem parent. Quidam ex iis Machometum colunt, Tur-

carum convictu ad Mare Rubrum ante adventum Lusitanorum inducti; & sunt alias multi illius sectae in hoc Maris Rubri tractu. Verum qui a Mozambicqua usque ad Caput Bonae spei habitant, nullo cum Machometanis immutati commercio, pristinos etiam mores servant. Etenim plane barbari sunt & silvestres, bestiis quam hominibus propiores, nulla Legum aut Dei scientia. Quidam ex his Insulanis Nigritis Christiani sunt, quidam Ethnici; nudi omnes incedunt. Viris tantum extrema pudendi pars linteamine tegitur. Mulieribus a pectore medio usque ad foemur medium Gossypino panno rudi corporis medietas velatur, ut ex picturis inter figuras Indiae apparet. Caeterum ii, qui in continente vivunt, nudi prorsus incedunt, pudendis in quibusdam vix coopertis.

Lusitani cum incolis firmae terrae commercium habent in vicis vicinioribus, scilicet *Senâ*, *Macuwâ*, *Soffalâ*, *Cuamâ* & ceteris. Ii fere sermonibus & moribus inter se dissident, divisi imperiis, cum vicinis bella gerunt, in mutuas captivitates ac venditiones. Quidam humanis etiam carnibus vescuntur ut Macuvenses & alii. Plurimum ex venatione victum quaerunt & ex Elephantorum carnibus; ideo ex isto tractu multum Eboris adfluit.

Nigritae continentis ac totius Aethiopiae vicos habent ac Regibus eorundem parent, dissidente lingua diversisque vivendi ritibus, bellis vicinorum continuo adfecti. Parum illis fidei est, quod nulla religione adstringantur. Inde ante annos quinque aut quatuor, cum Lusitani quiete (ut existimabant) in Africa inter hasce gentes institutis commerciis viverent, subita caede perpeSSI sunt hostiles ac fraudulentos Nigritarum animos.

Lusitanorum imperium, quo Insula tenetur, hoc modo constituitur: Trium annorum spatio Capitanei munus terminatur; ita Regio Institori caeterisque officialibus ad triennium duntaxat ex mandato Lusitaniae Regis providetur. Hi eliguntur ex iis, quibus Rex Portugalliae in classe Indica usus fuit, qui in Proemium hujusmodi dignitates pro officii ratione suscipiunt cum justo salario, praeter illa, quae eo tempore ex officii qualitate quaerere possunt, quae quidem haud parva sunt, quod omnes ministri pro arbitrio vivant & agant. Capitaneo inde summum lucrum est.

Soffalae [pag. 7²] arx alia est; ea Moszambicqua Caput Bonae spei versus centum & viginti milliaria distat. Vicinae huic Arci Auri fodinae Monomotapae sunt, qua in provincia lacus est fons Nili & Cuamae sive Nigri fluminis in Mare labentis inter Soffalam & Mozambicquam, in cuius arenis aurum reperitur. In hac fodina Monomotapae multum Auri est & alia quaedam Auri species *Botongo* & *ouro pó*, id est pulvis auri. Est enim minutum, arenae instar, optimae tamen venae inter omnia Orientis metalla. Hoc in Propugnaculo Institor Capitanei Moszambicquae degit. Ideo singu-

lis annis ter quaterve mittuntur Moszambicquam Navigia (*Pangaios* dicta), quae Oram legunt Aurumque Capitaneo adferunt. Navigia haec ex ligno levi facta, filis contexta, nullo ferreo clavo continentur. A fodinis Soffalae parum distant illae, quae circa Angolam sunt, ad aliud Africae latus, differentia fere trecentorum milliarium; & saepe ex Angola Nigritae Soffalam terrestri itinere accedunt. Nigritae autem quidam alios dorso ferunt velut iumenta, ad istud ministerium adsuefacti, etiam alia onera non secus ac si equorum asinorumque officia usurparent. Locutus ego sum iis, qui talia oculis adspexerunt.

Ut ad propositum revertar: Ducis Moszambicquae lucrum, quod trium annorum spatio capit, supra 30000 Ducatos ascendit; ea summa novem Auri *tonnas* conficit. Id nobis testificabatur eo tempore, quo ibi sedebamus, Gubernator *Nunno Velio Pereira*. Conficiunt autem istos redditus maxime Auri fodinae Soffalae & Monomotapae, de quibus relatum est. Ex Moszambicqua deferuntur Aurum, Ambra grisia, Ebenus & Ebur; multa item mancipia, quae in India ad sordida & dura ministria ob firmitatem corporis expetuntur, qua caeteris mundi famulis praestant.

Navigatio ex Moszambicqua in Indiam semel duntaxat anni unius spatio instruitur; per totam enim Indiam velificatio certis tempestatibus terminatur. Eas vocant *Monsoyns*. Vento enim hoc vel illo modo flante tempestates considerantur. Secundus ventus in Augusto usque ad Septembris medium ex Moszambicqua in Indiam ducit, triginta dierum navigatione. Usque in Aprilem Naves tunc in India haerent, eoque tempore incipit commoda tempestas, vento favente ex India in Moszambicquam. Ita singulis Annis una Navis Gubernatoris nomine Indiam petit. Nemo autem ad commercium admittitur, praeter illos, qui Moszambicquae connubiis juncti [pag. 8¹] habitant. Coelibes autem Insula non capit, privilegio Regis Lusitaniae, ne cultoribus vacua aliquando sit.

Post Moszambicquam longo tractu Praesbyteri Iohannis Imperium pro tenditur. Id ibi terra Abexinorum appellatur, unde etiam ora, quae a Moszambicqua ad Rubrum Mare pertingit, ora Abex vocatur. Abyssinorum picturas, leges ac mores postea trademus. Ora haec Abex etiam ora Melindae a Lusitanis dicitur, a Regno & civitate illo in tractu ejus nominis. Rex autem hujus loci solida amicitia Lusitanos primum exceperat & durat adhuc fides.

Moszambicquae tenebar ad 15 dies & erat nobis necessariorum rerum cura, aquae & victus. Multis ex nostris fatale id solum fuit. Nam gravis aer est magnoque aestu ardet. Ideo in morbos & mortes incidebant socii.

[pag. 50¹]

CAPUT XLI.

*Nigritae ex Mossambicqua, quos Caffres indigitant;
eorum mores ac ritus.*

Nigritae *Caffres* dicti, qui regnum Mossambicquae & terras interiores Aethiopiae tractu usque ad Bonae spei Caput habitant, nudi fere incedunt, quamvis foeminae circa Mossambicquam consuetudine Lusitanorum corpus tegant ex parte, cum pro ebore & auro aliisque mercibus gossypium ac lintamina ex Indiae partibus accipiant. Caeteri eodem vestimenti genere, quo protoplastus in Paradiso usus fuerat, degunt. Sunt autem piceo colore, capillo crispo & adusto, barba rara, latis, planis & obtusis naribus, magnis ac crassis labiis, perforata in quibusdam partibus facie & illatis vulneribus, quae ebore implent; singulari, ut existimant, decore. Etiam corpus ferro candenti lineis & foraminibus lacerant atque inde cutem stigmata notant, ut apud nos Phrygionum acus vestimenta.

Pulchrum hoc ornamentum hisce populis, & contemnunt nostra corpora, vestimentis ac albo colore monstris similia. Ideo etiam imago albi hominis ac vestimentis tecti illis pro figura Daemonis aut spectri est. Dentes etiam quidam lima terunt & in aculeos formant [pag. 50²] singulari, ut putant, elegantia. Insita vetus est illis opinio: Nigritas praestare cunctis mortalibus forma, colore ac ritu vitae.

Multi inter eos Machometi legem amplectuntur circa oram Abex sive Melindae & in vicinis Mossambicquae regionibus, convictu Arabum Machometanorum Rubri maris, qui hic & in omnibus locis Orientis negotiabantur ante adventum Lusitanorum spargentes similiter diram sectae luem per magnum illud Orientis corpus, ut ideo veluti pravitate materiae impedita vera religio veraque salus diu substiterit machinatione Arabum hostium Christiani nominis.

Quidam hodie Christum profitentur, tenui tamen successu, quod ea regio velut sterilior a Lusitanis non ita frequentetur. Caeteri belluino more vivunt, nullo Deorum metu, nullo cultu. Regibus autem parent, quos multos habent singulis vicis praefectos, absque ulla tamen disciplina vel melioris cultus ratione.

Venatu victum fere quaerunt. Elephantum quoque carnes comedunt aliarumque ferarum. Ex ebore tela conficiunt, ferri chalibisve defectu. Continuis bellis inter se pugnant atque aliqui humanis carnibus vescuntur, alii

vero Lusitanis viciniore illis hostes captivos divendunt aut in locum eorum permutatione linteamina & gossypium suscipiunt.

Fortissimus quisque in pretio est. In testimonium virilitatis hostium virilia velut invisa generationis instrumenta amputant eaque ad Regem siccata jam & a putrefactione liberata deferunt, qui collaudata virtute honores addit; estque hoc ingentis fortunae signum. His & collum ac pectus virgines & sponsae exornant maximo, ordinis velut equestris, decore.

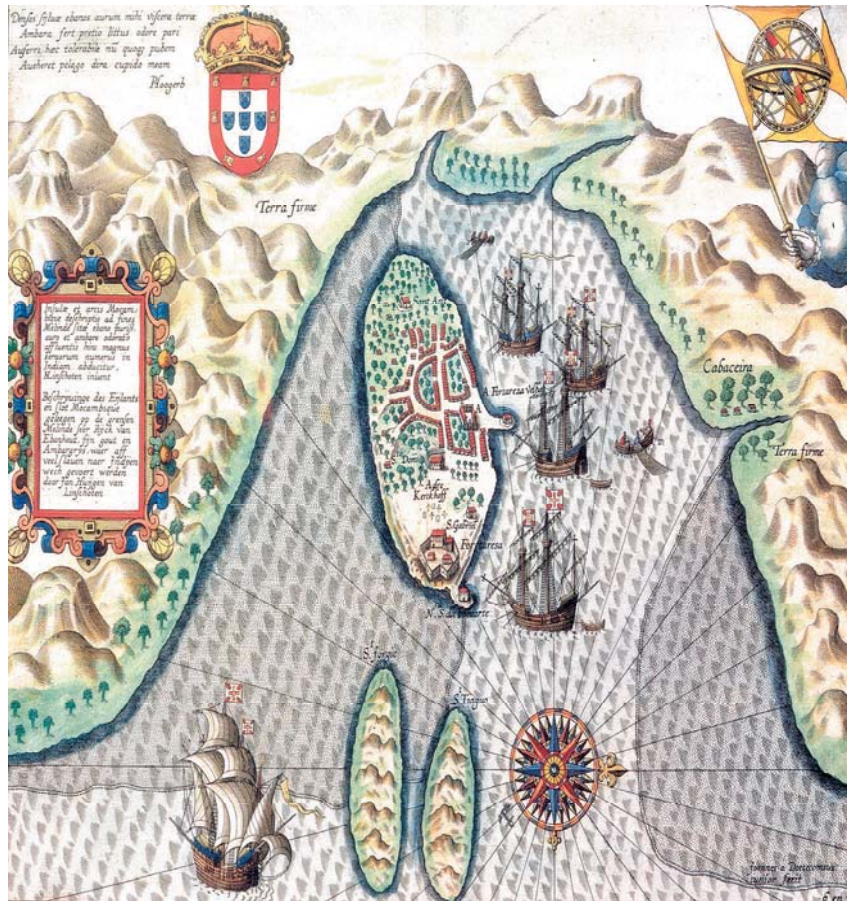

Abb. 11 Plan der Ilha de Moçambique, kolorierter Kupferstich,
J.H. v. Linschoten, Navigatio ... pag. 6f.

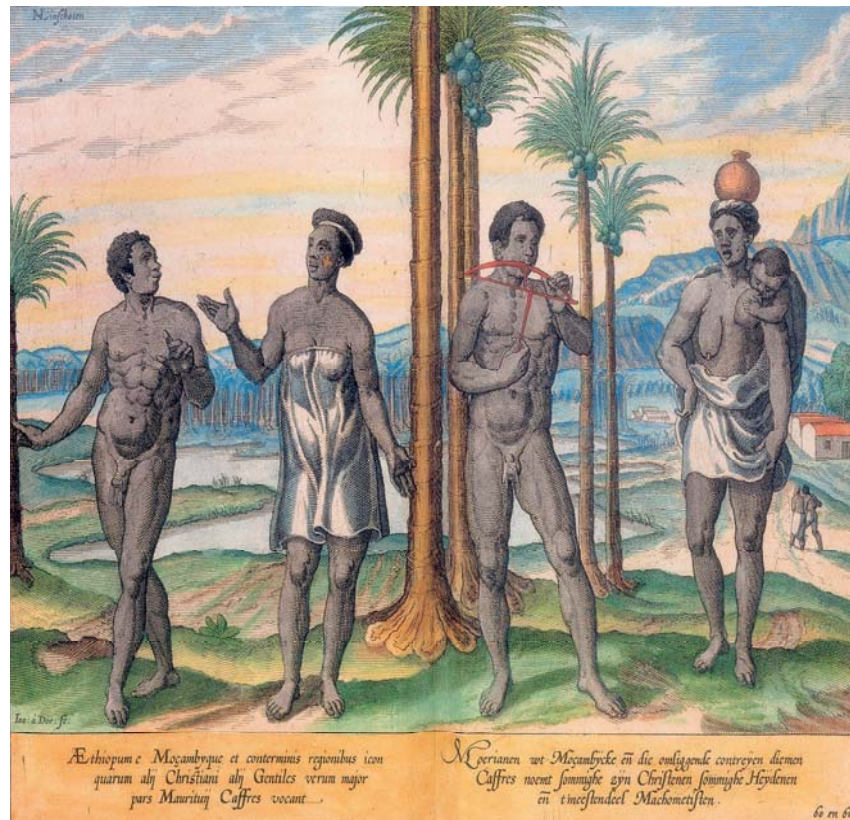

Abb. 12 ‚Indische‘ Figuren, kolorierter Kupferstich,
J. H. v. Linschoten, Navigatio ... pag. 52f.